

Sultan Murad Əlvənd Mirzənin məğlubiyyətindən sonra elə təşvişə düşdü ki, daha gecəsi-gündüzü olmadı. Əslində, o, hadisələrin gedişinə müdaxilə etmədən ona görə kənardan dayanıb baxmırdı ki, o, müharibə istəmirdi. Xeyr, Əslində, Sultan Murad özünü babası Uzun Həsənin atası Sultan Yaqubun ən ümdə varisi hesab edirdi. Elə bu səbəbdən də istəyirdi ki, Əlvənd Mirzə ilə Şah İsmayıl qarşılaşmada bir-birini əldən salsın. Əgər Əlvənd Mirzə qalib gələdisə, onsuz da əvvəllərdən olan razılığa əsasən bir-birinin ərazilərinə müdaxilə etməyəcəkdilər. Və belə vəziyyətdə Şah İsmayıl kimi bir qüvvə də məğlub olub sıradan çıxacaq, beləliklə, onların hər ikisi Qızılbaş təhlükəsindən xilas olacaqdı. Amma hadisələrin gedişi deyəsən, tamam başqa külək gətirirdi. Bu küləklər Sultan Muradın yuxusunu qaçırır, arabir canına üşütmə də salırdı.

Hələ Əlvənd Mirzənin özünün xəbəri yox idi. Hələ Şah İsmayılın Sultan Murad üzərinə hücum hazırlığı xəbəri də yox idi.

Amma o xəbərlər gəlirdi ki, hətta Sultan Muradın öz sarayında belə adamlar Şah İsmayılın yenilməz olmağından Qızılbaş döyüşçülərinin məğlubedilməzliyindən, nələrdən, nələrdən söhbət gedir.

Sultan Murad qardaşı Əlvənd Mirzədən qalan qüvvələrin də onun ətrafında cəmləşdiyindən xəbərdar idi və bundan sevinirdi. Amma Qızılbaşların nüfuzu məsələsi onu hələ də açıq müharibə meydanına çıxmaqdan çəkindirirdi. Belə olan halda Sultan İkinci Bəyazidə məktub yazıb ondan qüvvə istəmək qərarına gəldi və bütün əmrləri saraya toplamışdı. Ordunun vəziyyəti haqqında soruşdu. Sərkərdəbaşı Qara bəy birinci danışmalı oldu:

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

- Osmanlı Sultanı İkinci Bəyazid Şah İsmayıl savaşa Əlvənd Mirzəyə ürək-dirək verməkdən çəkinmirdi.

- Bəlkə, biz də ondan kömək istəyək?

Hökmdarın təklifi əmrlərin üzünə işıq çilədi. Hiss olunurdu ki, hökmdarın bu təklifi onların ürəyincədir. Yenə Qara bəy dilləndi:

- Bəli, hökmdar, mən eşitmişəm ki, Osmanlı Sultanı Avropa ölkələri ilə ittifaq bağlayıb, böyük topxana yaradıb. Əgər Sultan bizə odlu silah sarıdan kömək əlini uzatsa...

Hökmdar gözünü elə ağartdı ki, Qara bəy sözünün gerisini götürə bilmədi.

- Deyirsən bizim əvəzimizdə İsmayıl Sultan Bəyazid vuruşsun. Bütün Anadolu, Diyarbəkr tərəfləri də Təbrizə cənab alıb öz torpaqlarına qatsın...

Qara bəy birtəhər özünü ələ alıb cavab verdi:

- Yox, yox, hşökmdar Allah etməsin ki, mən elə fikirdə olam. Bütün Ağqoyunlu torpaqlarının sahibi bir Allah şahiddir ki, bizim şərəfətli hökmdarımız Sultan Murada məxsusdur. Bu, Sultan Muradın haqqıdır. Allah da haqqı olanların tərəfində olar. Mən demək istədim ki, odlu silah sarıdan köməyə ehtiyacımız var.

Hökmdar düşüncələrini əmrlərlə bölüşmək istəməsə də açıq danışmalı oldu:

Sultanı həmişə özünə uca mərtəbədə hörmət sahibi bilən Sultan Murad».

Sultan Murad məktubun məzmununu sürətlə deyirdi. Amma əmrlər onu da hiss etdilər ki, bu məktubda Sultan İkinci Bəyazidi şirnikləşdirmək üçün əslində, Osmanlı sərhədlərində olan torpaqları ona bəri başdan vəd eləyir.

Məktub Osmanlı Sultanının sarayına göndərildi.

Sultan Murad əmrlərə müharibəyə ciddi hazırlaşmaq tapşırığı verdi. Ancaq onun daxili aləmindəki nigarəncilik öz caynaqları ilə onun sinəsini dilirdi. O, yaxşı bilirdi ki, ölkədə olan qıtlıq, dalbadal gələn quraqlıqdan sonra yaranmış aclıq və səfalət əhalini onun hakimiyyətindən narazı salıb, yoluxucu xəstəliklər də bir tərəfdən tüğyan eləyirdi. Məkkəyə doğru hərəkət edən zəvvarların səfər yolu Sultan Muradın ərazilərindən keçirdi. Ona görə də ölkənin içərilərinə doğru yayılmış yoluxucu və qorxunc xəstəliklər insanları dərbəder eləmişdi.

Belə bir vəziyyətdə Sultan Murad yenə əlavə kömək axtarışında oldu.

Vaxtilə nənəsi Sara xatunun Ağqoyunlu səltənəti üçün necə böyük işlər gördüyünü, ən çətin məsələləri asanlıqla yoluna qoyduğunu xatırlaması onun başına təzə bir fikir də gətirdi. Qum əyaləti Sultan Murada nisbətən yaxın idi. Əslində, o, dəfələrlə istəmişdi ki, Qum əyalətinin müstəqilliyinə son qoyulsun. Amma hələ ki, zərərsiz olduğundan Qumun hakimi İslamış xana toxunmurdu.

Sultan Murad anası Gövhər Sultan xanıma üz tutdu.

Gövhər Sultan xanım Şirvan şahın qızı idi. Özü də siyasət işlərindən yaxşı baş çıxarırdı. Sultan Murad qızıxıb cəzaların həddini aşanda əmrlər Sultan Gövhər xanımdan təvəqqe edirdilər ki, hökmdarı sakitləşdirsin.

İndi Sultan Murad da düşündü ki, ömrünün ahıl çağınacan saraylarda yaşamış və sarayların içini bilən anası İslamışın yanına gedər və ondan kömək ala bilər.

Gövhər Sultan xanım oğlunun vəziyyətini yaxşı başa düşürdü. Anlayırdı ki, əgər bu döyüşdə - Şah İsmayıl qarşılaşmada oğlu məğlub olarsa, bütün nəslin tifağı dağılacaq və buna görə də İslamışın yanına getməyə razı oldu.

...Gövhər Sultan xanım yol boyu düşünürdü: - Axı bu hökmdarlar niyə bir-birilə yola getməsin? Elə Əlvənd də, Murad da, İsmayıl da bir kişinin nəvə-nəticələridir. Ağqoyunlu Uzun Həsənin səltənəti o qədər böyükdür ki, onu idarə etməyə nəinki üç hökmdar, lap elə beş hökmdar da bəs eləyər. Təki hökmdarların tamamı özünü yığa.

Gövhər Sultan xanım tarixdən yaxşı xəbərdar idi. Bir vaxt əzəmətli Şirvanşahlar ölkəsini də tarmar eləyən elə doymayan ac gözlər olmuşdu. İndi vəziyyət

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

- Bizim bildiyimizə görə, Qızılbaşların canlı qüvvəsinin sayı bizim qüvvələrimizin yarısı qədərdir.

- İndi necə bilirsən, biz hazırkı qüvvə ilə Qızılbaşların axırına çıxma bilərikmi? - Sultan Murad qətiyyətlə soruşdu.

Qara bəy aydın cavab verməyə tərəddüd elədi.

- Mən inanıram ki, ordumuz qüdrətli Sultanımızın başçılığı ilə öz gücünü göstərə biləcək.

- Yox, sən mənə aydın danış. Biz Qızılbaşları atlarımızın ayaqları altında əzə biləcəyikmi?

Qara bəyin dili topuq çaldı. Bir neçə dəfə hıqqandı ki, cavab versin, amma danışa bilmədi. Onda Sultan Murad özü fikrini açıq bildirdi.

- Əgər Qızılbaşlar belə şücaət sahibidirsə, demək, Əlvənd Mirzənin sayca çox olan qoşununu məğlub edib özünü də cəlayi-vətən elədisə, onda vay bizim halımıza.

Araya sükut çökdü. Sultan Muradın sözünə bir kimsə cavab vermək istəmədi. Onun əmrləri qorxurdu ki, əgər Qızılbaşlar haqqında bir üstün söz desələr onda hökmdar onların ürəklərində xəyanət toxumu olduğunu düşünər. Və heç nədən hökmdarın qəzəbinə gələrler. Digər tərəfdən həm də əmrlər müharibəyə etiraz da etmək istəmirdilər. Əgər Sultan Murad bu müharibədə Şah İsmayılı məğlub edəcəkdisə, onda onların yolu Təbrizə açılıcaqdı. Arazın o tayından belə bütün Ağqoyunlu sərhədləri Sultan Muradın nəzarətinə keçəcəkdə. Əmirlər də bu isti ərəb torpaqlarından Azərbaycanın bol sulu münbit torpaqlı əyalətlərinə sahib olacaqdılar. Ömürlərinin qalan hissəsini bu dünyanın cənnəti adlanan yerlərdə şad-xürrəm yaşayacaqdılar.

Sultan Murad hiss edirdi ki, əmrləri müharibə tərəfdarıdır. Ancaq qüvvə sarıdan özlərinə arxayın deyillər. Onda Sultan Murad təklif elədi:

romandan səhifələr

- Biz Sultan Bəyaziddən kömək ala bilsək, onda Qızılbaşlarla məsələni bitirərik. O sonranın işidir ki, Sultan Bəyazidlə, yəni Osmanlı dövləti ilə işlərimizi necə sahmanlayacağıq.

Hökmdar üzünü Mirzəyə tutdu:

- Mirzə, bizim tərəfimizdən hörmətli-izzətli Sultan İkinci Bəyazidə məktub hazırla.

Mirzə ayağa qalxıb təzim elədi və: - Baş üstə, hökmdarım, - dedi.

- Bəlkə, məktubu indi yazaq?

Əmrlər yer-yerdən dilləndilər:

- Allah xeyir versin.

Sultan Murad cümlələri bir-birinin arxasınca, fasilə vermədən incilər sapa düzülmüş kimi deməyə başladı: «Biz tərəfdən əbədi hörmətli və ehtiram yerimiz olan Sultan İkinci Bəyazidə Allahın salamı olsun. Biz babalarımızın yolu ilə gedərək arada olan hörmət və ehtiramı daha uca mərtəbəyə qaldırmaq fikrindəyik. Çox istəyerdik ki, hörmətli babalarımızın ünsiyyətində yol verdikləri səhvləri biz təkrar etməyək.

Hörmətli Sultana məlumdur ki, Şah İsmayıl adında bir Qızılbaş peyda olub. Şiə təriqətini əlində bayraq eləyib. Onun tutduğu yol həm Osmanlılara, həm də Ağqoyunlu varislərinə düşmənçiliyə aparır. Əgər onun hədd-hesabını vaxtında verə bilməsək, yaydığı təriqətlə bütün Asiyayı zəhərləyəcəkdir.

Hörmətli Sultan, bu məktubla sizə müraciət etməkdə, salamlarımı yetirməkdə bir təmənnam da var. İstəyərdim ki, Şah İsmayıl üzərinə hərəkət etməkdə bizə yardımçı olasınız. Mən eşitmişəm ki, Sultanın ixtiyarında böyük topxanalar var. Əgər bizə o toplardan göndərilə, onun gurultuları və zərbələri altında Qızılbaş qoşununu darmadağın edərik. Siz də birdəfəlik istək və arzularınıza yetmiş olarsınız.

o yerə gəlib çatmışdı ki, gərək Sultan Murad bu savaşa mütləq qalib gələydi.

İslamış xan Gövhər Sultan xanımı hörmət-izzətlə qarşıladı. Ona səfərdən sonra çox yaxşı istirahət verdi. Gövhər Sultan xanım dincələndən və hökmdarla görüşə özünü hazır biləndən sonra onu qəbul elədi.

- Hörmətli İslamış xana oğlum Sultan Muradın və Ağqoyunlu hökmdarının nəslindən olanların hamısının hörmət-izzətini çatdırıram.

İslamış xan əlini sinəsinə qoyub bu dünyagörmüş ağbircək anaya hörmətlə təzim elədi. Sonra cavab verdi.

- Biz də öz tərəfimizdən özümə ana bildiyim Gövhər Sultan xanıma və Ağqoyunlu hökmdarının nəslindən olanların hamısına hörmət-izzətimin heç vaxt tükənməyəcəyini bildirirəm.

- İslamış xan, Tanrı sənin gücünü tükətməsin. Mən buraya bir məram üçün gəlmişəm.

- Hər nə məram üçün gəlmisənsə, borcum ehtiram göstərməkdir.

- Bilirsən ki, Qızılbaşlar haqq yolundan azıblar. Onlar təzə bir təriqətlə dünyanı tutmaq iddiasındadırlar. Əgər onlar qarşıdakı savaşa Sultan Murada qalib gəlsələr gərək biləsən ki, sən də hakimliyinə son qoyulacaq.

İslamış xan dörd gözlə dinləyirdi. Elə baxırdı ki, elə bil Gövhər Sultan xanımın ağzından söz qurtaran kimi Qızılbaşlar hücumla keçəcək. Onun özünü atın ayaqları altına atacaq. Sarayını talan edəcək, var-yoxunu əlindən alacaqlar.

İslamış xan udqundu. Bilmədi ki, nəse desin, yoxsa, yenə Sultan Muradın elçisi, bu dünyagörmüş ananın fikrinin sonunu eşitsin.

(Davamı var)